

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

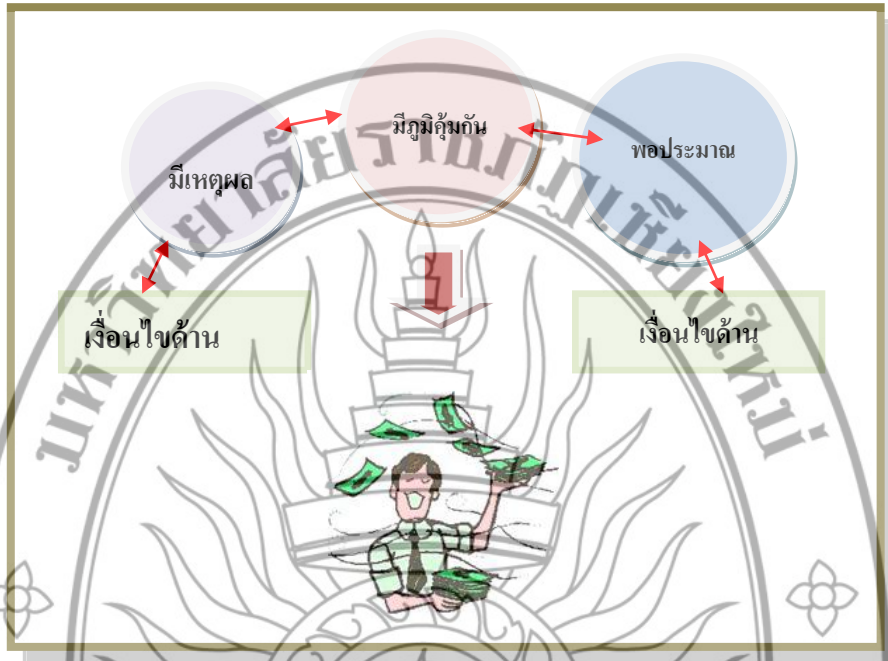
งานหัตถกรรมของคนไทย ส่วนใหญ่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่ควรอนุรักษ์ไว้ และในการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสืบต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น งานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องใช้ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ มาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนที่มีความสอดคล้องกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อส่งเสริมและรื้อฟื้นภูมิปัญญาที่เลือนหายไปให้คงอยู่ซึ่งสามารถแบ่งเนื้อหาในการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
3. แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
5. แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ แนวคิดออกแบบบรรจุภัณฑ์ และแนวคิดการออกแบบตราสินค้า
6. แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT Analysis
7. แนวคิดด้านโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และแนวทางคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2549
8. การรับรองคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)
9. แนวทางการวิเคราะห์ทางด้านการจัดการการตลาดในวิสาหกิจชุมชน
10. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักของจังหวัดเชียงใหม่
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ

ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งตรงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังภาพที่ 2.1



ภาพที่ 2.1 เศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข
ที่มา : ตัดแปลงภาพจากสำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548:6

เมื่อก้าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้เสนอความคิดเห็นถึงแนวคิดนี้ ซึ่งทางผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดดังกล่าวของแต่ละท่านดังนี้

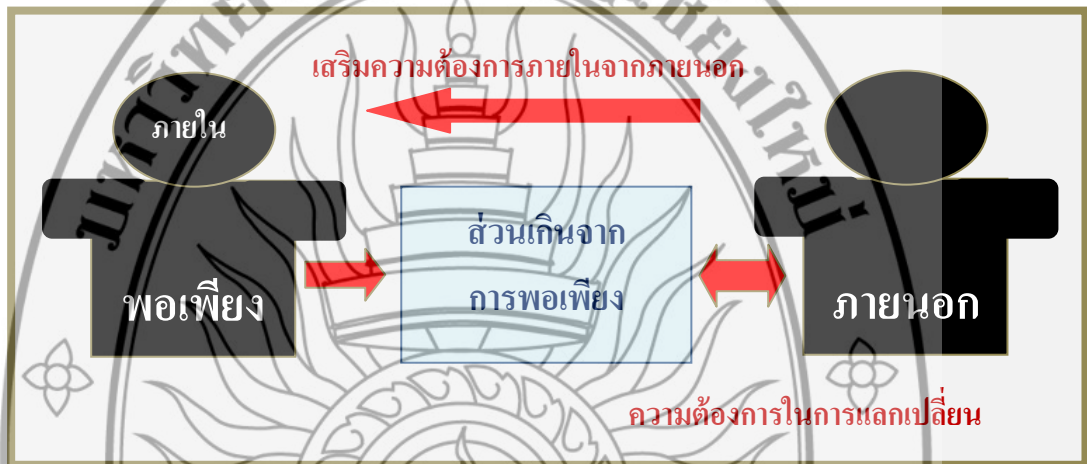
1.1 ศ. นพ. ประเวศ วะสี ดังนี้ 2.2



ภาพที่ 2.2 ศ. นพ. ประเวศ วะสี

ที่มา : แพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2551:ระบบออนไลน์

ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน จักรสิน น้อยไร่ภูมิ, 2552 :88-89) กล่าวว่าระบบ “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจพื้นฐานที่สอดคล้องกับวิถีของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ซึ่งเป้าหมายของเศรษฐกิจระบบพอเพียงนี้คือ การผลิตเพื่อให้พอเพียงแก่ตัวเองก่อนเป็นลำดับแรก จากนั้นจึงค่อยนำส่วนที่เกินความต้องการมาแลกเปลี่ยนกับภายนอก โดยมีระบบความคิดเรื่อง “ความพอ” เป็นตัวคอยควบคุมไม่ให้มีความต้องการที่มากจนเกินจำเป็น นำมาสู่วิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความพอเพียงในการบริโภค และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังภาพที่ 2.3



ภาพที่ 2.3 กระบวนทัศน์ของระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง
ที่มา : คัดแปลงจากรายงานการศึกษาระดับอุดมศึกษา, 2552:89

1.2 ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน ดังภาพที่ 2.4



ภาพที่ 2.4 ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน

ที่มา : ศูนย์บริการวิชาการธรรมาภิบาล, 2549:ระบบออนไลน์

อภิชัย พันธเสน (2545 :4) กล่าวว่า นับตั้งแต่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการในปี พ.ศ. 2517 พระราชโองการทั้งหมดเริ่มต้นจากความต้องการในการพัฒนาประเทศ และเน้นสร้างพื้นฐานแบบพอมีพอใช้ จนกลายเป็นแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ซึ่งความพอเพียงคือความพอประมาณและมีเหตุผล คือความสามารถในการพึ่งตนเอง โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นส่วนในแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งท่านได้วิจัยเรื่องนี้กับคณะ ได้สรุปเป็นหลักการที่จะนำมาประยุกต์ 9 ข้อ คือ

- 1) ใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก
- 2) ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด
- 3) เน้นการจ้างงานเป็นหลัก โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้น ในกรณี
ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์
- 4) มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
- 5) ไม่โลภมากจนเกินไปและไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก
- 6) ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาर्डเอาเปรียบผู้บริโภค หรือ แรงงาน หรือ
ลูกค้า ตลอดจนผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
- 7) เน้นการกระจายความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย หรือ มีความสามารถ
ในการปรับเปลี่ยนผลผลิตได้
- 8) เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้จนเกินความสามารถ
ในการบริหารจัดการ
- 9) เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น และตอบสนองตลาดในท้องถิ่นภูมิภาค
ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ เป็นหลัก

1.3 ผศ. ดร. จุฑามาศ แก้วพิจิตร ดังภาพที่ 2.5



ภาพที่ 2.5 ผศ. ดร. จุฑามาศ แก้วพิจิตร

ที่มา: คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2551

:ระบบออนไลน์

จุฑามาศ แก้วพิจิตร (2550:5) กล่าวถึง แนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นความ
โดดเด่นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมุ่งเน้นที่การให้ความสำคัญที่คน เพราะใน

ความเป็นจริงแล้ว คน ก็คือผู้ที่รักษาความสมดุลในระบบธุรกิจ เพราะ “คน” เป็นทั้งปัจจัยนำเข้า คนเป็นหัวใจของกระบวนการผลิตและบริการ และคนก็เป็นด่านสุดท้ายที่จะตัดสินคุณภาพของสินค้าหรือบริการ เพราะคนเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการทางธุรกิจ สามารถทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว

1.4 ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล ดังภาพที่ 2.6



ภาพที่ 2.6 ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

ที่มา : คัดแปลงภาพจากมูลนิธิชัยพัฒนา, 2553:ระบบออนไลน์

สุเมธ ตันติเวชกุล (อ้างถึงใน บุญจง ขาวสินธิวัณษ์, ม.ป.ป.:35) ได้แนะนำแนวการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง ดังนี้

- 1) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง
 - 2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม
 - 3) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันในทางการค้าขาย
 - 4) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยต้องรู้จักขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
- นอกจากนั้นท่านยังแสดงความเห็นว่า บุคคลควรหันกลับมายึดเส้นทางสายกลาง คือ
- 1) พึ่งตนเองทางจิตใจ สร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกheimต่อผู้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจไม่ประสบความสำเร็จบ้างก็ตาม มิพึงควรท้อแท้ให้พยายามต่อไป
 - 2) พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอด และเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน

3) ฟังตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ศักยภาพของคนในการเสาะแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ หรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่มากมายในประเทศให้เกิดประโยชน์แก่ตน

4) ฟังตนเองทางเทคโนโลยี ศึกษา ค้นคว้า ทดลองเพื่อให้ได้เทคโนโลยีใหม่ จากฐานความรู้ดั้งเดิม ที่สอดคล้องกับภูมิสังคมไทย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างเหมาะสม

5) ฟังพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจ สามารถอยู่ยังชีพได้ในระดับเบื้องต้น แม้ไม่มีเงิน ก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อการยังชีพและสามารถพัฒนาไปสู่การพัฒนาที่ก้าวหน้าต่อไป

1.5 คณะอนุกรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คณะอนุกรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2550:7-10) ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า “เศรษฐกิจ” หมายถึง การฟังพาตนเอง โดยอาศัยความพอประมาณอย่างมีเหตุผลโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศชาติให้พ้นจากวิกฤติ

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอยกพระราชดำรัสบางตอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติแบบเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2541 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550:12)

“...คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจมีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข...”

“...ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง...พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากวารสารชัยพัฒนาฉบับประจำเดือน สิงหาคม 2542 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550: ไม่มีหน้า)

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...”

จากพระราชดำรัสที่ยกตัวอย่างมาในที่นี่ จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงห่วงใย ทุกข์สุข ของพสกนิกรชาวไทย จึงทำให้พระองค์ทรงคิดค้นหาแนวทางช่วยเหลือที่เรียกว่า “เศรษฐกิจพอเพียง”

2. แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) กำลังเป็นที่สนใจของประเทศไทย ทั้งภาครัฐและเอกชน และเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ มีหัวใจที่สำคัญอยู่ที่การกระตุ้นให้ผู้คนคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยมีรากฐานทางวัฒนธรรมของประเทศเป็นสำคัญ ประกอบกับการพัฒนาศักยภาพ ในการนำวัฒนธรรมไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์อย่างสมดุล

ในปัจจุบันมีการแยกประเภทพื้นฐานของแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทั้งตามประเภท ชนิดสินค้าและบริการ กับตามประเภทกิจกรรมการผลิตและห่วงโซ่การผลิต สำหรับประเทศไทย ได้จัดประเภทเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยยึดตามแบบ UNCTAD (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552 :24) โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม 15 ประเภท ได้แก่ การโฆษณา สถาปัตยกรรม การออกแบบ แฟชั่น ภาพยนตร์และวิดีโอ บริการท่องเที่ยว วรรณกรรม ดนตรี การพิมพ์และสื่อสิ่งพิมพ์ ซอฟต์แวร์ ศิลปะการแสดง การกระจายเสียง วิดีโอเกมส์ ทัศนศิลป์ การถ่ายภาพและงานฝีมือ อาหารไทย การแพทย์แผนไทย เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประเทศไทยยังมีจุดอ่อนและข้อจำกัดในการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน เช่น

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์
2. ระบบกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาไม่แข็งแรง
3. ขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ

ดังนั้นในการพัฒนาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นต้องมีแนวทางคิดดังนี้

1. การร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อผลักดันให้เกิดความเข้าใจแนวคิดนี้ได้ชัดเจนขึ้น
2. การหารูปแบบสินค้าและบริการใหม่ๆ ในกลยุทธ์นำนวัตกรรม
3. การนำเอาภูมิปัญญา ทักษะวัฒนธรรม ศิลปะ ประวัติศาสตร์ของชาติมาผสมผสานให้เข้ากับสินค้าและบริการ

3. แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

แบบแผนในการดำรงชีวิต หรือที่ใคร ๆ เรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” แต่ก็ยังมีหลายคนที่ไม่เข้าใจว่าแท้จริงคืออะไรเป็นความรู้แบบใด ทำไมต้องให้ความสำคัญ นักวิจัยจึงยกตัวอย่างจากแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังนี้

3.1 อังกูร สมคะเนย์ ดังภาพที่ 2.7



ภาพที่ 2.7 อังกูร สมคะเนย์

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 1, 2552 : ระบบออนไลน์

อังกูร สมคะเนย์ (อ้างถึงในบุญเสริม เสนนันตา, 2546:28)กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นมวลความรู้และมวลประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ให้เป็นสุข โดยได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมา โดยผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย จะเห็นได้ว่าแนวคิดภูมิปัญญาของอังกูร สมคะเนย์ คือความรู้และประสบการณ์ ในการถ่ายทอดวิธีการในการดำเนินชีวิต

3.2 ศ. เสน่ห์ จามริก ค้างภาพที่ 2.8



ภาพที่ 2.8 ศ. เสน่ห์ จามริก

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2552: ระบบออนไลน์

เสน่ห์ จามริก(อ้างถึงในอวยชัย รัชสุวรรณ, 2543:8)มีมุมมองหรือทัศนะเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นภูมิปัญญาไทยที่แสดงถึงเรื่องราวของชาติภูมิสะท้อนถึงศักยภาพ ในการประสานความรู้ใหม่ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เกิดจากการสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม

จะเห็นได้ว่าแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ศ.เสน่ห์ จามริก คือ การบอกถึงความ เป็นมา ของเอกลักษณ์ทางความรู้ที่แสดงถึงความสามารถของแต่ละท้องถิ่น

3.3 ศ. ดร. ยศ สันตสมบัติ

ในทัศนะของ ยศ สันตสมบัติ (2542 :185-188)มองภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นลักษณะ ของการคิด หรือวิถีคิด จากความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เพียง แค่ระบบคุณค่าแต่เป็นวิถีคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์เป็นมุมมองทางวัฒนธรรมอำนาจพื้นฐาน ของกฎระเบียบ ข้อบังคับและจารีตประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรที่มีอย่างยั่งยืน

จะเห็นได้ว่าแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ศ. ดร. ยศ สันตสมบัติคือวิถีคิดของชาวบ้าน
ที่มาจากพื้นฐานความเชื่อและวัฒนธรรม

3.4 ศ. ดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (อ้างในสุชาติ พิบูลแก้ว, 255 :13)กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า
เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับอำนาจซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบคุณค่า กฎเกณฑ์ และสิทธิ คือ การให้คุณค่าใน
ระบบความเชื่อ ความศรัทธา ความคิด สิ่งเหนือธรรมชาติ โดยตัวคุณค่าจะเป็นตัวกำหนดวิถีประชา
จาริตประเพณี ที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ที่ทุกคนนั้นมีการยอมรับหรือเห็นพ้องต้องกันว่าดี
โดยผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญา

จะเห็นได้ว่าแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นของศ. ดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์ คือ ระบบคุณค่า
สร้างกฎเกณฑ์และสิทธิในสังคมโดยผ่านวัฒนธรรม

3.5 Hamwey

นักวิชาการชาวต่างประเทศ Hamwey (อ้างถึงใน อูริวี เฆรุ่งเรือง, 2550:9)ได้กล่าวถึง
ภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อชุมชนอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน
เนื่องจากเป็นแหล่งความมั่นคงทางอาหาร การพัฒนาการทางเกษตร และการรักษาโรคในชุมชน
ท้องถิ่น จึงควรมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่สืบไปอย่างยั่งยืน
เช่น การป้องกันปัญหาดินเสื่อม ป่าเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพที่ถดถอยน้อยลง
ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศน์ เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยบางครั้งอาจนำมา
ประยุกต์กับศาสตร์หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในสังคม

จะเห็นได้ว่าแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นของ Hamwey คือ แหล่งเรียนรู้ของชุมชน
ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของสังคมหรือชุมชน

สรุปภูมิปัญญาท้องถิ่นคือแหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมความรู้ ความคิด ทั้งที่มาจาก
ประสบการณ์ของตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม มีความเชื่อมโยงต่อกับบุคคล ชุมชนชาติ และ
สิ่งเหนือธรรมชาติ ที่แสดงหรือสะท้อนมาจากวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มี ดังนั้นจึงควรอนุรักษ์และรักษา
ให้คงอยู่สืบไป

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสืบทอดภูมิปัญญา
ท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักของจังหวัดเชียงใหม่ มุ่งศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
จากผู้ประกอบการที่ร่วม โครงการวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาความเป็นมา วิธีการสืบทอด การเรียนรู้
ในการเป็นช่างแกะสลักวิธีการเลือกไม้สำหรับแกะสลัก ตลอดจนการออกแบบลวดลาย
ในการแกะสลักที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

4. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

ในทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ดังนั้นธุรกิจของชุมชนย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ธุรกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน คือการรวมตัวของชาวบ้านในชุมชนหนึ่ง ๆ แล้วดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยชุมชนเป็นเจ้าของกิจการ (ฉัฐภัทร สุนทรมีเสถียร, 2552:15)

ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งตามเป้าหมายของชุมชน ซึ่งไม่ได้วางเป้าหมายเพียงเพื่อการสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างกำไรสังคม ดังนี้

4.1 วิสาหกิจชุมชนระดับครอบครัวจะเริ่มจากการแปรรูปเพื่อการอุปโภคบริโภค ภายในครอบครัวเป็นหลัก เพื่อลดรายจ่ายที่เสียไปจากการซื้อ และป้องกันไม่ให้เงินไหลออกนอกชุมชนโดยไม่จำเป็น ทำให้การหมุนเวียนของเงินภายในชุมชนแพร่สะพัด

4.2 วิสาหกิจชุมชนระดับชุมชน เมื่อผ่านวิสาหกิจชุมชนระดับครอบครัว จึงค่อยขยายไปสู่อื่นๆ ทำให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างครอบครัวในชุมชนเดียวกัน เป็นการช่วยลดรายจ่ายให้แก่เพื่อนบ้าน

4.3 วิสาหกิจชุมชนระดับเครือข่าย เมื่อมีหลายชุมชนที่เป็นวิสาหกิจชุมชนร่วมมือกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน เป็นระบบที่พึ่งพาอาศัยกันระหว่างชุมชนที่มีผลผลิตและทรัพยากรต่างกัน และสนองความต้องการของตลาด เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจชุมชน

จะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนมีความแตกต่างในธุรกิจที่เป็นแบบเอกชน คือมีการสร้างเครือข่ายแบบญาติมิตร เน้นการไว้เนื้อเชื่อใจเป็นหลักในการดำเนินธุรกิจ

5. แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ แนวคิดออกแบบบรรจุภัณฑ์ และแนวคิดการออกแบบตราสินค้า

นักออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการรู้จักเลือกวัสดุ โครงสร้าง กลไก รูปร่าง สี การตกแต่งผิว และแนวคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลงาน โดยการออกแบบต้องกำหนดความนึกคิดตามความต้องการตามรูปแบบของการสร้างสรรค์ และรู้จักแก้ไขปรับปรุง สิ่งที่มีอยู่เดิม โดยอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ ให้เกิดความเหมาะสมและได้ประโยชน์ ดังนี้

5.1 แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์

หลักในการออกแบบผลิตภัณฑ์ คือ ต้องคำนึง ผลิตภัณฑ์ทุกชนิดต้องมีหน้าที่ใช้สอย ถูกต้องตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เรื่องหน้าที่ใช้สอยนับว่าเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนซับซ้อนที่นักออกแบบต้องให้ความสนใจอย่างมาก นอกจากนั้น ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ใช้ ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็ต้องแสดงเครื่องหมาย

ไว้ให้ชัดเจนหรือมีคำอธิบายไว้ การรู้จักใช้คุณสมบัติของวัสดุและจำนวน หรือปริมาณของ โครงสร้าง ทำให้เข้าใจเรื่องความคงทนแข็งแรงของสินค้าที่นำออกแบบต้องพึงระวัง เพื่อสามารถ สร้างผลิตภัณฑ์ที่สวยงาม อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ สามารถกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์ได้

5.2 แนวคิดการออกแบบบรรจุภัณฑ์

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ถือว่าเป็นแนวทางที่ผู้บริโภคได้เห็นก่อนที่จะเห็นผลิตภัณฑ์ ที่อยู่ภายใน ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ต้องมีการการกำหนดลักษณะรูปร่าง รูปทรง ขนาด ปริมาตร ส่วนปริมาตรอื่น ๆ ของวัสดุที่จะนำมาผลิต และประกอบเป็นภาชนะบรรจุ ให้เหมาะสม กับหน้าที่ ใช้สอย ตลอดจนกรรมวิธีการผลิต การบรรจุ การเก็บรักษาและการขนส่ง หากการออกแบบกราฟิก บรรจุภัณฑ์สามารถสร้างสรรค์ได้ทั้งลักษณะ 2 มิติ และ 3 มิติ แต่นักออกแบบต้องมีความชำนาญ ในการใช้ซอฟต์แวร์ในการปฏิบัติงานอย่างดี

อีกอย่างหนึ่งบรรจุภัณฑ์นั้นมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อผู้ผลิตสินค้า เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ สามารถทำหน้าที่ส่งเสริมการขาย กระตุ้นยอดขายให้เพิ่มขึ้น ในเวลาเดียวกันมีโอกาสดึงดูด สินค้า อันจะนำไปสู่ยอดขายที่สูง ดังนั้น บรรจุภัณฑ์ที่ไม่สามารถทำงานได้ตรงตามความต้องการ หรือไม่สามารถทำงานก็เป็นกรณีศึกษาของนักออกแบบที่จะพัฒนาให้บรรจุภัณฑ์สามารถ ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

5.3 แนวคิดการออกแบบตราสินค้า

ในการออกแบบตราสินค้านั้น จะทำให้สินค้าของเรา ต่างจากคู่แข่ง จึงทำให้ตราสินค้า มีความสำคัญอย่างยิ่งในสถานะเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูง ซึ่งในการสร้างตราสินค้าให้มีพลัง มีเอกลักษณ์ ก็ต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภค โดยเฉพาะสินค้าประเภท อุปโภค บริโภค ที่มีอยู่มากมายหลายชนิด บนชั้นวางขายสินค้า

ดังนั้นการออกแบบชื่อตราสินค้า ของผลิตภัณฑ์ จะแสดงด้วยตัวอักษร และหรือ สัญลักษณ์ของภาพ ที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้ผลิต มีลักษณะโดดเด่น ชัดเจน เหมาะสม จดจำง่าย สิ่งสำคัญที่ต้องสำรวจในขั้นตอนสุดท้ายในการออกแบบตราสินค้าคือ ต้องไม่มีลักษณะที่ต้องห้าม ทางกฎหมาย หรือมีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกับตราสินค้าอื่น ๆ ที่มีอยู่ในตลาด ประโยชน์ของ ตราสินค้าต่อผู้บริโภคสินค้า เช่น ง่ายต่อการจดจำและจำแนกสินค้าจากตราสินค้า ประหยัดเวลา ในการซื้อสินค้า เพียงแค่สังเกตเห็นตราสินค้า ทราบแหล่งผลิตว่าผู้ประกอบการเป็นใคร และสามารถ ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าได้ ดังภาพที่ 2.9



ภาพที่ 2.9 การตัดสินใจในการซื้อสินค้าจากตราสินค้า
ที่มา : รวบรวมภาพโดยอัญชลี โสมดี

จากภาพที่ 2.9 จะเห็นได้ว่าตราสินค้ามีบทบาทสำคัญในการซื้อสินค้า ซึ่งนักออกแบบต้องสร้างสิ่งที่แตกต่างกันและดึงดูดความสนใจของผู้ซื้อโดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้ซื้อก่อนออกแบบ

6. แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT Analysis

คำว่า SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่าง Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (นภาพร ณ เชียงใหม่ อ้างในธนาคาร เรื่องศิลปะสู่วิทย์, 2549:7) คือ

1. Strengths หรือจุดแข็งเป็นการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาประเด็นที่เป็นจุดแข็งหรือจุดเด่นภายในองค์กร มองว่ามีจุดเด่นที่ทำให้องค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
2. Weaknesses หรือจุดอ่อนเป็นการวิเคราะห์ค้นหาประเด็นที่เป็นจุดอ่อนหรือที่เป็นปัญหาภายในองค์กร ที่องค์กรมองว่าเป็นจุดด้อยไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
3. Opportunities หรือโอกาสเป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาประเด็นที่เป็นประโยชน์มีโอกาสที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจากภายนอกองค์กร ที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์
4. Threats หรืออุปสรรคเป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาประเด็นที่เป็นข้อจำกัด ขัดขวางที่มาจากภายนอกองค์กร มองว่าเป็นภัยคุกคามต่อการทำงานขององค์กรไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์

สำหรับการวิเคราะห์ SWOT Analysis ผู้วิจัยจะนำมาประเมินธุรกิจของผู้ประกอบการที่เข้าร่วม โครงการ เพื่อหาโอกาสในการพัฒนาทางธุรกิจแบบยั่งยืน

7. แนวคิดด้านโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และแนวทางคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2549

“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”เป็นแนวทางประการหนึ่งที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการ (ข้อมูลโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์, 2553) คือ

- 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet Global)
- 2) พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-Reliance-Creativity)
- 3) การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)

จากนโยบายของรัฐบาล ที่แถลงต่อรัฐสภา และตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ แก่ชุมชน 2) เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนให้คิดเอง ทำเอง ในการพัฒนาท้องถิ่น 3) เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

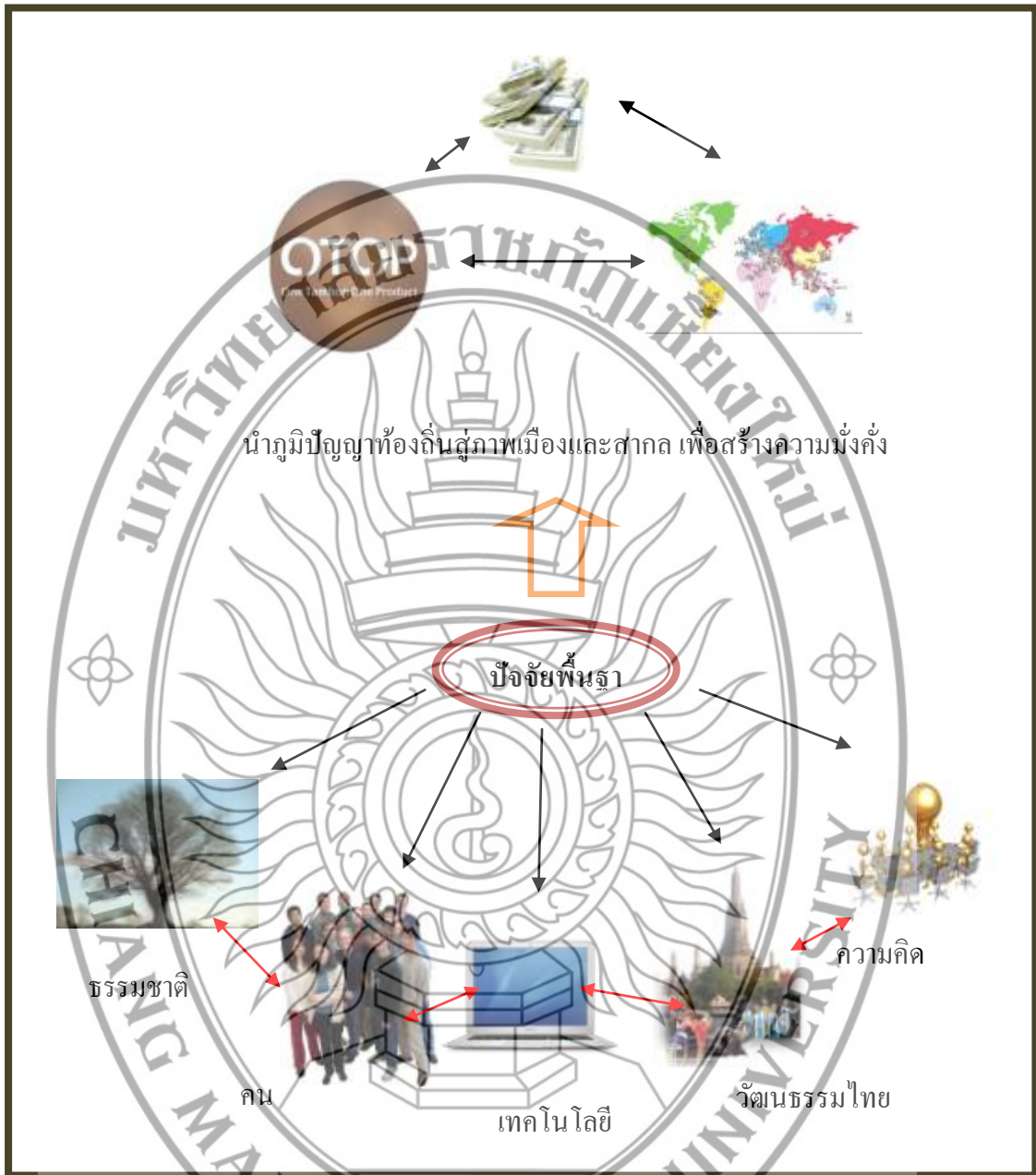
โดยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น



ภาพที่ 2.10 ตราสัญลักษณ์ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

ที่มา : ข้อมูลโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจวัตถุประสงค์ของหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จึงขอแสดงภาพที่ 2.11 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ภาพเมืองและสากล เพื่อสร้างความมั่งคั่ง ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 2.11 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ภาพเมืองและสากล เพื่อสร้างความมั่งคั่ง
ที่มา : คัดแปลงภาพจากไทยตำบล, 2545 : ระบบออนไลน์

จากภาพที่ 2.11 จะเห็นว่าทุกส่วนไม่ว่าวัฒนธรรมชาติ คน เทคโนโลยี วัฒนธรรม และแรงบันดาลใจทำให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ภาพเมืองและสากล เพื่อสร้างความมั่งคั่งด้วยการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย(OTOP Product Champion) เป็นแนวคิดของคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ(กอ.นตผ.)ที่ต้องการส่งเสริม และ

สนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสามารถส่งออกได้ ในแนวทางการเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาคสู่สากล (Local Links Global Reaches) เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยได้มอบหมายให้ คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับภูมิภาค ดำเนินการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2546-2547 ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาประสบความสำเร็จ อย่างดียิ่ง ก่อให้เกิดรายได้ในท้องถิ่น รวมทั้งเกิดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างแพร่หลาย ดังนั้น ในปี 2549 กอ.นคพ จึงได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับภูมิภาค ดำเนินการคัดสรร สุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Product Champion) โดยในปี 2549 เน้น “คุณภาพ และมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ต้องได้รับการรับรองมาตรฐานที่กำหนดเป็นสำคัญ”

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

1) เพื่อจัดระดับผลิตภัณฑ์ (Product Level) เป็นการจะนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development)

2) เพื่อจัดระบบฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์ (Profile) ที่จะใช้ในการทำงานเชิงบูรณาการของ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3) เพื่อเสริมสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กับชุมชน

4) เพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชน ประชาชน และชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

โดยโครงการนี้ได้วางกรอบแนวคิดการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สามารถ จำแนกได้ดังนี้

1) สามารถส่งออกได้ (Exportable) โดยมีความแกร่งของตราสินค้า (Brand Equity)

2) ผลิตอย่างต่อเนื่องและคุณภาพคงเดิม (Continuous & Consistent)

3) ความมีมาตรฐาน (Standardization) โดยมีทั้งคุณภาพ (Quality) และยังสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า (Satisfaction)

4) มีประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ (Story of Product)

ในการการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการทางธุรกิจต้องมี คุณสมบัติของผู้ผลิต และผู้ประกอบการ ดังนี้

1) เป็นผู้ผลิตและผู้ประกอบการ ที่มีชื่ออยู่ในการสำรวจ และการลงทะเบียนผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ปี พ.ศ.2549 ของจังหวัด และกรุงเทพมหานคร

2) ผลิตภัณฑ์ที่ส่งเข้าคัดสรร นับเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้แจ้งไว้ใน การสำรวจและลงทะเบียน ผู้ผลิตและผู้ประกอบการสินค้า OTOP ปี พ.ศ.2549

3) ผลิตภัณฑ์ที่ส่งเข้าคัดสรร ต้องผ่านการรับรองมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดและหากผลิตภัณฑ์ใดไม่มีข้อกำหนดของกฎหมายระบุไว้ ต้องผ่านการรับรองมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเช่น อย. มผช. มอก. ฮาลาล คิว (Qmark) GAP GMP HACCP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

กรณีผู้ประกอบการ ได้ยื่นเรื่องขอการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน(มผช.)ไว้ก่อนการรับสมัคร (อยู่ระหว่างการพิจารณารับรองมผช.)สามารถสมัครเข้าคัดสรรได้ แต่จะต้องได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน(มผช.)ภายในเดือนกันยายน 2549 จึงจะได้รับการพิจารณาให้ค่าคะแนนในระดับประเทศ ซึ่งผู้ผลิตและผู้ประกอบการสินค้า OTOP สามารถส่งผลิตภัณฑ์ ที่ได้แจ้งไว้ใน การสำรวจและลงทะเบียนผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP ปี พ.ศ.2549 และเป็นผลิตภัณฑ์หลักที่ผ่านการรับรองมาตรฐานที่กำหนดไว้ ส่งสมัครเข้าคัดสรรได้รายละเอียด 1 ผลิตภัณฑ์หลัก 1 ชุด โดยที่ผลิตภัณฑ์ที่คัดสรรได้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มประเภทผลิตภัณฑ์ตามนิยามความหมายที่ระบุต่อไปนี้

1) ประเภทอาหาร หมายถึง ผลผลิตทางการเกษตร และอาหารแปรรูป ซึ่งได้รับมาตรฐาน อย. GAP GMP HACCP Qmark มผช. มอก. มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ฮาลาล และยังมีบรรจุภัณฑ์เพื่อการจำหน่ายทั่วไป ประกอบด้วยผลผลิตทางการเกษตรที่บริโภค เช่น พืชผัก ผลไม้ เป็นต้น ผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นวัตถุดิบและผ่านกระบวนการแปรรูปเบื้องต้น เช่น ข้าวสาร เนื้อสัตว์สด อาหารประมงสด อาหารแปรรูปกึ่งสำเร็จรูป และ สำเร็จรูป

2) ประเภทเครื่องดื่มน้ำ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ได้แก่ สุราแช่ สุรากลั่น เช่น สาโท อุ ไวน์ เหล้าขาว 35-40 ดีกรี เป็นต้น และเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม ประเภทพร้อมดื่ม ผลิตภัณฑ์ประเภทขงละลาย และผลิตภัณฑ์ประเภทขง เช่น น้ำผลไม้ น้ำสมุนไพร จิงผงสำเร็จรูป มะตูมผง ชาใบหม่อน ชาจีน เป็นต้น

3) ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย หมายถึง ผ้าทอ และผ้าดัดที่ได้จากเส้นใยธรรมชาติ หรือเส้นใยสังเคราะห์ ผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้า เครื่องประดับตกแต่งร่างกาย จากวัสดุทุกประเภท ได้แก่

3.1) ผ้า หมายถึง ผลิตภัณฑ์ผ้าผืนทำจากเส้นใย เส้นด้าย นำมาทอถักเป็นผืนมีลวดลายเกิดจากโครงสร้างการทอหรือตกแต่งสำเร็จบนผืนผ้า ทำด้วยมือ หรือเครื่องจักร รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าและเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยสังเคราะห์ ลีงทอ และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าเป็นหลักและมีวัสดุอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบผสม

3.2) เครื่องแต่งกาย หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประดับตกแต่งร่างกาย จากวัสดุทุก ๆ ประเภทเพื่อประโยชน์ใช้สอย และความสวยงาม

4) ประเภทของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ไว้ใช้หรือตกแต่งประดับในบ้าน สถานที่ต่าง ๆ เครื่องใช้สอย หรือเครื่องเรือน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอย ตกแต่ง หรือให้เป็นของขวัญ รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ไม่รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้ หรือประดับตกแต่งร่างกาย และสินค้าอื่นจะต้องไม่ถูกผลิตโดยเครื่องจักรอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในลักษณะโรงงานที่ใช้เครื่องจักรเป็นหลัก ใช้แรงงานคนเสริมโดยไม่ใช้ฝีมือการผลิตของคน ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่

4.1) ไม้ หมายถึง ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก ที่มีวัสดุที่ทำจากไม้เป็นหลักเช่น ไม้เกะสลัก เฟอร์นิเจอร์ ก่อ่งไม้ เป็นต้น

4.2) จั๊กสาน ถักสาน หมายถึง ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก ที่มีวัสดุที่เป็นเส้นใยธรรมชาติ หรือวัสดุสังเคราะห์ใด ๆ เช่น พลาสติก นำมาจักสานหรือถักสาน ถักทอเป็นรูปร่าง เช่น ตะกร้า กระชูดสาน เลื่ออก ที่รองจานทำจากเลื่ออก ที่ใส่ของทำจากพลาสติกสาน เป็นต้น

4.3) ดอกไม้ประดิษฐ์จากกระดาษสา หมายถึง ดอกไม้ ต้นไม้ กล้วยไม้ ผลไม้ที่ไม่ใช่สิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ แต่ทำจากวัสดุต่างๆ เพื่อเลียนแบบธรรมชาติ หรือผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ ของตกแต่งของที่ระลึก ที่มีวัสดุที่ทำจากกระดาษสาเป็นหลัก เช่น ตุ๊กกระดาษ ก่อ่งกระดาษสา ต้นไม้ประดิษฐ์ ผลไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น

4.4) โลหะ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ ของตกแต่งของที่ระลึกที่ทำจากโลหะต่าง ๆ เช่น เงิน ทองเหลือง ดีบุก สแตนเลส ทอง สังกะสี เป็นต้น เป็นส่วนประกอบหลัก เช่น ข้อนส้อม มีด ผลิตภัณฑ์ภาชนะที่ใช้โลหะ ภาชนะทำจากสแตนเลสทูปและทองเหลืองชุบฟิวเตอร์ บรอนซ์ แกะสลักที่ใช้ตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

4.5) เซรามิก เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีการนำวัสดุประเภทดิน สินแร่ ไปขึ้นรูป และยังนำไปเผาด้วยความร้อนสูง เพื่อเป็นภาชนะของใช้ของตกแต่งของที่ระลึก เช่น เเบญจรงค์ ถ้วยชาม ภาชนะกระเบื้อง เซรามิก โอ่ง อ่าง กระถางต่าง ๆ เป็นต้น

4.6) เลหะสิ่งทอ หมายถึง ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึกที่มีวัสดุทำจากผ้าและมีการตัดเย็บ เช่น ชุดเครื่องนอน พรมเช็ดเท้า ผ้าปูโต๊ะ เป็นต้น

4.7) และอื่น ๆ ได้แก่ ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ใช้วัสดุอื่นใด นอกเหนือจาก ข้อ 1- 6 เช่น ทำจากพลาสติก เรซิน แก้ว เทียน รูปวาด กระฉก ซิเมนต์ เป็นต้น

5) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร หรือมีสมุนไพรเป็นส่วนประกอบอ้างใช้ประโยชน์และอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้แก่ ยาจากสมุนไพร เครื่องสำอางสมุนไพร วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน เช่น น้ำยาล้างจานสมุนไพร สมุนไพรไล่หรือกำจัดแมลง

และรวมถึงผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่ใช้ทางการแพทย์ ทั้งนี้ ในกรณีที่มีปัญหาการจัดประเภทผลิตภัณฑ์ให้พิจารณาจัดประเภทผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ หรือคำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอย และเจตนารมณ์ของผู้สมัครเป็นหลัก

การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ.2549 จะดำเนินการคัดสรรในระดับประเทศเท่านั้น โดยใช้หลักเกณฑ์เฉพาะแต่ละประเภทผลิตภัณฑ์ (Specific Criteria) กำหนดคะแนนรวมไว้ 100 คะแนน ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 3 ด้าน คือ หลักเกณฑ์ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชนหลักเกณฑ์ด้านความเป็นไปได้ทางการตลาด และหลักเกณฑ์ด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ซึ่งจะนำมากำหนดกรอบในการจัดระดับผลิตภัณฑ์ (Product Level) ออกเป็น 5 ระดับ ตามค่าคะแนนดังนี้

- 1) ระดับ 5 ดาว (ได้คะแนนตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป) เป็นสินค้ามีคุณภาพ หรือมีศักยภาพในการส่งออก
- 2) ระดับ 4 ดาว (ได้คะแนนระหว่าง 80-89 คะแนน) เป็นสินค้าที่มีศักยภาพ เป็นที่ยอมรับระดับประเทศ และสามารถพัฒนาสู่สากลได้
- 3) ระดับ 3 ดาว (ได้คะแนนระหว่าง 70-79 คะแนน) เป็นสินค้าที่มีคุณภาพระดับกลางที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 4 ดาวได้
- 4) ระดับ 2 ดาว (ได้คะแนนระหว่าง 50-69 คะแนน) เป็นสินค้าที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 3 ดาว มีการประเมินศักยภาพเป็นระยะ
- 5) ระดับ 1 ดาว (ได้คะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน) เป็นสินค้าที่ไม่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 2 ดาวได้ เนื่องจากมีจุดอ่อนมาก และยากต่อการพัฒนา

สรุปได้ว่า “การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ.2549” นับเป็นโครงการในการคัดสรรผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น หรือผู้ประกอบการทั้งหลาย เพื่อเป็นการจัดมาตรฐานด้านการผลิต การออกแบบ และมาตรฐานของผู้ประกอบการเอง ซึ่งจะมีเกณฑ์ที่ตัดสินระดับชั้นของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการจะเป็นผู้ให้คะแนน และลงความเห็น โดยผู้ประกอบการทั้งหลายจำเป็นต้องรักษาคุณภาพ และพัฒนาศักยภาพตนเอง เพื่อเข้าสู่การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยให้ได้ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพการแข่งขัน ทั้งยังสามารถนำเอาระดับชั้นที่ตนเองได้รับนั้น มาเป็นเครื่องรับประกัน ถึงคุณภาพสินค้าของตนเองได้

8. การรับรองคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

ความเป็นมาของโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้จัดทำโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้น โดยมีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี วงเงินประมาณ 112,475,000 บาท (หนึ่งร้อยสิบสองล้านสี่แสนเจ็ดหมื่นห้าพันบาท) เพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือระดับพื้นบ้านที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลมีนโยบายจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อผลิตจำหน่ายสู่ตลาดผู้บริโภค

ดังนั้นโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน สมอ. จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องและสนับสนุนในด้านมาตรฐานและการรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและสามารถประกันคุณภาพให้กับผู้บริโภคซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ จากชุมชนสู่ตลาดผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ

1. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับการรับรองและแสดงเครื่องหมายการรับรอง
2. เพื่อส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายและสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. เพื่อเน้นให้มีการพัฒนาแบบยั่งยืน อีกทั้งสนับสนุนนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ต่อมากระทรวงอุตสาหกรรมโดยปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมได้มอบหมายให้ สมอ. ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนตามความเห็นของคณะอนุกรรมการวิจัยพัฒนาคุณภาพและพัฒนาเทคโนโลยี ในคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นคผ.) ที่ได้มอบหมายงานให้ ออก. เป็นผู้พิจารณาดำเนินการ ทั้งนี้ได้เสนอจัดสรรเงินงบประมาณปี 2546 ให้จำนวน 15 ล้านบาท โดยมีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (ผู้แทน ออก. ในคณะอนุกรรมการฯ) เป็นผู้ประสานงานและสนับสนุนข้อมูลของการดำเนินการในเรื่องนี้

แนวทางการดำเนินงานโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ของ สมอ.

1. การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสมอ. จะกำหนดมาตรฐานโดยมีข้อกำหนดที่เหมาะสมกับสภาพของผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีแนวทางปฏิบัติไม่ซับซ้อน

เพื่อให้ผู้ผลิตเข้าถึงมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ง่ายและคำนึงถึงระยะเวลาในการกำหนดมาตรฐาน โดยใช้ข้อมูลจากประชุมสัมมนาเพื่อจัดทำมาตรฐาน โดยสมอ.หรือจัดจ้างกลุ่มนักวิชาการ และให้ผ่านการประชาพิจารณ์จากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก่อนประกาศใช้

2. การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนสมอ. จะให้การรับรองและการตรวจติดตามผล เพื่อสนับสนุนผู้ทำให้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือของผู้บริโภค โดยการเก็บตัวอย่างทดสอบ และค่าใช้จ่ายในการทดสอบตัวอย่างทางโครงการฯ จะให้การสนับสนุน สมอ. จะกำหนดรูปแบบเครื่องหมายรับรองและจะประชาสัมพันธ์เผยแพร่ เพื่อให้ผู้บริโภคทราบและยอมรับอย่างทั่วถึง

3. ด้านพัฒนาผู้ผลิตในชุมชนในกรณีที่ผู้ผลิตบางรายมีปัญหาในการทำผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานกำหนด สมอ. จะส่งผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการเข้าไปให้ความรู้เบื้องต้น โดยการฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแนะนำ ณ ตำบลสถานที่ผลิต จนมีขีดความสามารถขอรับการรับรองได้

4. ด้านการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ สมอ. จะสร้างการรับรู้เพื่อให้รู้จักและเกิดความตระหนักตื่นตัว โดยเปิดตัวและแนะนำโครงการผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ สร้างแรงจูงใจทั้งทางตรงและทางอ้อมกล่าวคือ จัดประชุมผู้นำชุมชนหมู่บ้านที่มีผลิตภัณฑ์ชุมชน และเผยแพร่โครงการให้ทราบด้วยวิธีการต่างๆ เน้นใช้สื่อในท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สปอตโฆษณาทางวิทยุโทรทัศน์ ฯลฯ ตลอดจนความสำเร็จของผู้ได้รับการรับรองและยกย่องเชิดชูเพื่อเป็นแบบอย่างความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ชาวบ้านภูมิปัญญาไทย และให้ผู้ผลิตเกิดภาพพจน์ที่ดีว่าเป็นสินค้าคุณภาพเทียบสินค้าแบรนด์เนมทั้งหลาย

หลักเกณฑ์/เงื่อนไขการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน

1. ขอบข่าย เอกสารนี้กำหนดนิยาม คุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอ การรับรอง การตรวจติดตามผล การยกเลิกการรับรอง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน

2. นิยาม ความหมายของคำที่ใช้ในเอกสารนี้ มีดังต่อไปนี้

2.1 การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนหมายถึงการให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้ผลิตในชุมชนที่เกิดการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมหนึ่งทั้งที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการหรือที่ไม่มีการจดทะเบียนเป็นการรวมกลุ่มเองโดยธรรมชาติ หรือชุมชนในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ผ่านการคัดเลือกจากจังหวัด และ/หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้ประกาศกำหนดไว้แล้ว

2.2 ผู้ยื่นคำขอ หมายถึง ผู้ผลิตที่อยู่ในชุมชน และ/หรือจากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.)

2.3 ผู้ได้รับการรับรอง หมายถึง ผู้ยื่นคำขอที่ผ่านการตรวจประเมินแล้ว และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

3. คุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอ ซึ่งผู้ยื่นคำขอต้องมีคุณสมบัติในข้อหนึ่งข้อใด ดังต่อไปนี้

3.1 เป็นผู้ผลิตในชุมชนและ/หรือจาก โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.)

3.2 เป็นกลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ หรือกลุ่มอื่น ๆ ตามกฎหมายวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาชีพก้าวหน้า กลุ่มธรรมชาติ เป็นต้น

4. การรับรอง

4.1 การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบด้วยกระดำเนินการดังนี้

4.1.1 ตรวจสอบสถานที่ผลิตและเก็บตัวอย่างจากสถานที่ผลิตส่งตรวจสอบ เพื่อพิจารณาออกใบรับรอง

4.1.2 ตรวจสอบติดตามผลคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการรับรอง โดยทำการสุ่มซื้อตัวอย่างที่ได้รับการรับรองจากสถานที่จำหน่ายหรือสถานที่ผลิตเพื่อตรวจสอบ

4.2 การขอรับรอง ให้ยื่นคำขอต่อสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด หรือศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค พร้อมหลักฐานและเอกสารต่าง ๆ ตามแบบที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนด

4.3 เมื่อได้รับคำขอตามข้อ 4.2 แล้ว สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด หรือศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค จะนัดหมายการตรวจถึงสถานที่ผลิต เก็บตัวอย่างส่งทดสอบ หรือทดสอบ ณ สถานที่ผลิต

4.4 ประเมินผลการตรวจสอบว่าเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่

4.5 ใบรับรองผลิตภัณฑ์ มีอายุ 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ระบุในใบรับรอง

4.6 การขอต่ออายุใบรับรองหรือการออกใบรับรองฉบับใหม่ เมื่อใบรับรองฉบับ เก่าสิ้นอายุ ให้ดำเนินการตามข้อ 4.2 ถึง 4.4

4.7 กรณีที่มีการย้ายสถานที่ผลิต หากเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม และสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร ซึ่งกำหนดให้ตรวจสอบสุกสุกขณะ ให้ดำเนินการตรวจสอบสถานที่ผลิต เก็บตัวอย่างส่งทดสอบ และประเมินผลการตรวจสอบว่าเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้กำหนดไว้

หรือไม่ และหากเป็นผลิตภัณฑ์ผ้า เครื่องแต่งกาย ของใช้ ของตกแต่งและของที่ระลึก ให้ดำเนินการตรวจสอบ สถานที่ผลิต โดยไม่ต้องเก็บตัวอย่างส่งทดสอบ

4.8 คำขอที่อยู่ระหว่างการพิจารณา กรณีที่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนใหม่ มีผลบังคับใช้ให้ประเมินผลการตรวจสอบตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนใหม่ กรณีที่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ใหม่มีเกณฑ์หรือข้อกำหนดเพิ่มเติม หรือการแก้ไขข้อกำหนดที่มีผลกระทบกับคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ ให้ทำการเก็บตัวอย่าง เพื่อตรวจประเมินตามรายการต่าง ๆ ตามเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่เพิ่มเติมขึ้น

5. เงื่อนไขและการตรวจติดตาม

5.1 ผู้ได้รับการรับรองต้องรักษา ไว้ซึ่งคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กำหนดไว้ ตลอดระยะเวลาที่ได้รับการรับรอง

5.2 การประเมินผลการตรวจสอบตัวอย่างที่สุ่มซื้อ เพื่อตรวจติดตามผลต้องเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กำหนด

5.3 การตรวจติดตามผลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

6. การยกเลิกการรับรองทางด้านงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จะยกเลิกใบรับรอง กรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

6.1 ผลิตภัณฑ์ที่ผลการตรวจสอบไม่เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 2 ครั้งติดต่อกัน

6.2 ผู้ได้รับการรับรองขอยกเลิกใบรับรอง

6.3 เมื่อใบรับรองครบอายุ 3 ปี นับจากวันที่ได้รับการรับรอง

6.4 มีการประกาศแก้ไขหรือยกเลิกมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้กำหนดไว้ตามมาตรฐานเดิม ให้ใช้ใบรับรองเดิมต่อไปตามมาตรฐานเดิมภายในระยะเวลาปี กรณีที่มีผู้ได้รับการรับรองนับตั้งแต่วันที่มาตรฐานใหม่มีผลบังคับใช้

6.5 กรณีมีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนด เช่น การอวดอ้างเกินความเป็นจริง โฆษณาการได้รับการรับรองครอบคลุมรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับการรับรอง

7. อื่น ๆ

7.1 ในกรณีที่ยกเลิกใบรับรอง ผู้ได้รับการรับรองต้องยุติการใช้สิ่งพิมพ์ สื่อโฆษณาที่มีการอ้างอิงถึงการได้รับการรับรองทั้งหมด

7.2 สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ไม่รับผิดชอบในการกระทำใด ๆ ของผู้ได้รับการรับรองที่ได้กระทำไปโดยไม่สุจริต หรือไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด

สัญลักษณ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

ภาพที่ 2.12 สัญลักษณ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

ที่มา : สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2553: ระบบออนไลน์

สัญลักษณ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าสินค้าผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ได้ผ่านมาตรฐานของ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะใช้ตรานี้ติดบนสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้าให้กับลูกค้า

9. แนวทางการวิเคราะห์ทางด้านการจัดการการตลาดในวิสาหกิจชุมชน

ในการจัดการการตลาดในวิสาหกิจชุมชนนั้น วิจิต อู่อ้น(ม.ป.ป.:1)ได้กล่าวถึง องค์ประกอบ 7 ประการของส่วนประสมการจูงใจ ได้แก่

1. วัฒนธรรมการขายซึ่งผู้ประกอบการต้องมีความชัดเจนในสร้างวัฒนธรรมเพื่อความชัดเจนในการปฏิบัติงานของพนักงานขาย ซึ่งจะประกอบไปด้วย พิธีเกี่ยวกับระเบียบแบบแผนและแผนกจิวัตร เรื่องราว ในการดำเนินงานของบริษัทสัญลักษณ์ และภาษาที่ใช้ในการขาย
2. การชดเชยพื้นฐานจะเป็นองค์ประกอบที่บริษัทต้องมีความชัดเจนซึ่งได้แก่ เงินเดือนคอมมิชชัน และผลประโยชน์อย่างอื่น ที่นอกเหนือจากเงินเดือน
3. สิ่งจูงใจทางการเงินพิเศษได้แก่โบนัส เงินรางวัลจาก การแข่งขัน และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
4. รางวัลที่ไม่ใช่ทางการเงินได้แก่โอกาสในการเลื่อนตำแหน่งงานมอบหมายที่ท้าทาย และการยอมรับนับถือ

5. การฝึกอบรมทางการขาย เพื่อพัฒนาศักยภาพในการขายไม่ว่าจะเป็นอบรมการขายขั้นต้น การขายปกติ ประจำวัน หรือการประชุมสรุปทางการขาย

6. ความสร้างเป็นผู้นำ เป็นทักษะเพิ่มเติมที่ผู้ประกอบการต้องสร้างการจูงใจเพิ่มเติม เพราะหากเน้นการขายมากเกินไปจะทำให้พนักงานที่อึดอัดดังนั้นเราควรเสริมทักษะในการเป็นผู้นำเพิ่มไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ ในการบริหารงาน บริหารคน หรือการบริหารทีมงาน รวมถึงการติดต่อส่วนบุคคล เป็นต้น

7. สุดท้ายคือความชัดเจนในการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยจะต้องรวมถึงวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ที่จับต้องได้ กิจกรรม ในการขายและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เป็นต้น

เมื่อฝ่ายผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการมีความพร้อมในด้านบุคลากร สามารถเพิ่มศักยภาพของกลุ่มให้เรียนรู้การตลาดในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษาเกี่ยวกับการตลาด อันเป็นกระบวนการทางสังคมและการจัดการที่ทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับสิ่งที่ตอบสนองความจำเป็นและความต้องการ โดยอาศัยการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและนำไปแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่น

การจัดการด้านการตลาด คือ การวิเคราะห์ การวางแผน การปฏิบัติงาน และการควบคุม การดำเนินงานที่ถูกออกแบบเพื่อสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ และรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มผู้ซื้อเป้าหมาย ในการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐานของการจัดการการตลาดของวิสาหกิจชุมชน ควรเริ่มจากการศึกษาส่วนประสมการตลาด หรือ 4Ps คือ

1. ผลิตภัณฑ์ โดยพิจารณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บริการ เน้นที่คุณภาพ ราคาสินค้า การประกัน และการบริการหลังการขาย เป็นต้น

2. ราคา คือการพิจารณาทั้งราคา ส่วนลด เงื่อนไขการชำระเงิน สินเชื่อการค้าซึ่งมีผลให้ผู้บริโภคได้รับการบริการ โดยเทียบกับราคาและคุณภาพของบริการ

3. สถานที่ หรือ การจัดจำหน่าย นอกจากที่ตั้งของผู้ผลิตแล้ว ยังครอบคลุมเกี่ยวกับปัจจัยในการเข้าถึงสินค้าและบริการด้วย

4. การส่งเสริมการตลาด กิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการสื่อสารกับตลาดต่าง ๆ ไม่ว่าจะใช้พนักงานขาย การขายในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผลักดันให้ผู้ซื้อมีความพึงพอใจในการซื้อสินค้าและบริการ

ในการจัดการการตลาดมีกลยุทธ์ที่หลากหลายที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในวิสาหกิจชุมชน ไม่จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ทั้งหมด แต่ให้เลือกใช้กลยุทธ์ที่สามารถดำเนินธุรกิจชุมชนไปได้ก็พอ

10. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานหัตถกรรมสาขาไม้แกะสลักของจังหวัดเชียงใหม่

เนื่องจากทางภาคเหนือของประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพสกษานานาพันธุ์ ทำให้เอื้ออำนวยในการนำทรัพยากรป่าไม้มาแปรรูปเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นด้วยวิธีการแกะสลัก

ในการแกะสลักนั้นเป็นภูมิปัญญาที่ชาวบ้านมีความเชื่อว่า มีมาแต่ครั้งโบราณ เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่มีอยู่ทั่วไปในจังหวัดภาคเหนือ โดยเฉพาะที่จังหวัดเชียงใหม่ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2500 (ทรงเดช สุทธิสา, 2545:6-7) ในจังหวัดเชียงใหม่มีร้านเครื่องแกะสลักไม้ จำนวน 2-3 ร้าน มีผู้ประกอบการอาชีพแกะสลักจริงประมาณ 10 คนเท่านั้น โดยมีศูนย์กลางตั้งอยู่ที่หลังวัดพุกช้าง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาโรงพยาบาลโรคเรื้อนแมคเคนได้จัดกิจกรรมการฝึกการแกะสลักไม้อย่างจริงจัง แล้วส่งผู้ฝึกที่มีความเชี่ยวชาญไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ที่ใกล้เคียง เพื่อพัฒนาอาชีพให้กับครอบครัว จึงทำให้เกิดหมู่บ้านแกะสลักไม้ขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่

ปี พ.ศ. 2503 ได้เพิ่มจำนวนผู้ประกอบการอาชีพไม้แกะสลัก ประมาณ 400 – 500 คน ทั้งมีการส่งเสริมทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างมาก และ พ.ศ. 2518 ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีแกะสลักไม้ เพื่อเป็นสินค้าส่งออกไปยังต่างประเทศ

การพัฒนาการรูปแบบของสินค้าไม้แกะสลักพบปรากฏในงานไม้แกะสลักของจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

- พ.ศ. 2503 แกะสลักเป็นรูปสัตว์ เช่น เสือ ม้า วัว ควาย กระต่าย เป็นต้น
- พ.ศ. 2504 เริ่มมีการแกะรูปช้าง และจระเข้ และแกะสลักเครื่องใช้อื่น ๆ เช่น โป๊ะไฟ เป็นต้น
- พ.ศ. 2506-2513 มีชาวต่างชาติและทหารอเมริกันเข้ามายังประเทศไทยและให้ความสนใจในสินค้าไม้แกะสลัก สินค้ามีนิยมคือ ชาม ถ้วย ซึ่งทำแบบทรงยุโรปหรืออเมริกา รูปงูเห่า ภาพติดผนัง แกะสลักรูปมือชูสองนิ้ว รูปมือชูเฉพาะนิ้วกลาง รูปช้าง ม้า วัว ควาย กระต่าย แรด และเฟอร์นิเจอร์ไม้ต่าง ๆ
- พ.ศ. 2511-2518 ผลิตเฟอร์นิเจอร์ไม้ทั้งแบบไทยและแบบตะวันตก รวมทั้งรูปภาพแกะสลักติดฝาผนัง กลายเป็นสินค้าส่งออกไปยังต่างประเทศ
- พ.ศ. 2518 ความประณีตในการแกะสลักไม้ลดลง เนื่องจากต้องสนองความต้องการทางด้านปริมาณของตลาด ทั้งยังมีปัญหาในเรื่องไม้สัก รัฐบาลได้ออกกฎหมายควบคุมการใช้ไม้และให้ประชาชนซื้อไม้จากองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เพียงที่เดียว โดยประชาชนที่ประกอบอาชีพไม้แกะสลักต้องรวมตัวกันเป็นนิติบุคคลในรูปแบบสหกรณ์

การแกะสลักไม้เป็นศิลปะที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นหนึ่งในช่างสิบหมู่ เรียกว่า งานไม้
ประจำหลัก งานศิลปการแกะสลักไม้แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ

1) ภาพมนุษย์ เช่น การแกะสลักภาพเหมือน วิรชน พระพุทธรูป เทวรูป และ
ภาพในวรรณคดี ดังภาพที่ 2.13



ภาพที่ 2.13 บานประตูไม้แกะสลักรูปเทวดาและนางฟ้า
อำเภอหลวงพระบาง ประเทศลาว
ที่มา : อัญชลี โสมดี, 2553

2) ภาพสัตว์ เช่น แกะสลักสัตว์ในอิริยาบถต่าง ๆ ทั้งในและนอกธรรมชาติและวรรณคดี
ดังภาพที่ 2.14



ภาพที่ 2.14 รูปช้างสามเศียรแกะสลัก
ที่มา : อัญชลี โสมดี, 2553

3) ลวดลายประดับคือ ลวดลายทั้งแบบไทยและสากล เพื่อใช้ในการตกแต่งเครื่องเรือน
เครื่องใช้ ดังภาพที่ 2.15



ภาพที่ 2.15 ลายกนกแกะสลักบนผนังเหนือบานประตู
ที่มา : อัญชลี โสมดี, 2553

4) ภาพทิวทัศน์ เช่น ภาพซ่างเป็นโขลงกำลังตากซุงในป่าใหญ่ ภาพชีวิตความเป็นอยู่
ทัศนียภาพทางธรรมชาติต่างๆ ดังภาพที่ 2.16



ภาพที่ 2.16 ทัศนียภาพทางธรรมชาติ
ที่มา : อัญชลี โสมดี, 2553

5) ภาพองค์ประกอบศิลป์ คือ การนำเอาความรู้เรื่องรูปทรง มาจัดวางองค์ประกอบใหม่
 ดังภาพที่ 2.17



ภาพที่ 2.17 เชิงเทียนแกะสลัก

ที่มา : ศูนย์หัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านสันतालเหนือ อําเภอเมือง จังหวัดเชียงรายน

6) การแกะสลักอักษร เป็นการแกะสลักป้ายต่าง ๆ ดังภาพที่ 2.18

ภาพที่ 2.18 ป้ายวัดเจียงม่วน วชิรมังคลาราม ประเทศลาว

ที่มา : อัญชลี โสมดี, 2553

รูปแบบงานแกะสลักไม้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) การแกะแบบนูนต่ำ คือการแกะให้มีลักษณะแบน ๆ เพียงด้านเดียว เน้นที่เส้นขอบ เช่น การแกะสลักอักษรป้าย โลโก้ และลวดลายประกอบมุมกรอบบานตู้ในงานเครื่องเรือน ดังภาพที่ 2.19



ภาพที่ 2.19 การแกะแบบนูนต่ำรูปเหมือนครุฑดวงดี วัดท่าจำปี อ.สันป่าตอง
จ.เชียงใหม่
ที่มา : อัญชลี โสมดี, 2553

2) การแกะสลักแบบนูนสูง การแกะสลักที่มองเห็นเพียงครึ่งตัว หรือเป็นซีกเดียว เช่น ภาพประกอบทิวทัศน์ ดังภาพที่ 2.20

ภาพที่ 2.20 การแกะสลักแบบนูนสูงรูปโคลงช้างในป่าใหญ่
ที่มา : อัญชลี โสมดี, 2553

3) การแกะสลักแบบลอยตัว เป็นการแกะสลักที่ดูได้ทุกด้าน เช่น การแกะสลักพระพุทธรูป เทวรูปปางต่าง ๆ รูปคน รูปสัตว์ และองค์ประกอบศิลป์ ดังภาพที่ 2.21



ภาพที่ 2.21 การแกะสลักแบบลอยตัวรูปครุฑราชวิชัย
ที่มา : อัญชลี โสมดี, 2553

วัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานแกะสลักไม้ (นิภาภรณ์ ใจคำ, 2549:27-28) มีดังนี้

- 1) วัตถุดิบในการผลิตที่สำคัญ คือ ไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้สัก ไม้ขนุน ไม้มะม่วง ไม้จามจุรี

ดังภาพที่ 2.22



ภาพที่ 2.22 ต้นสักทองและต้นจามจุรี
ที่มา : รวบรวมภาพโดยอัญชลี โสมดี, 2553

2) เครื่องมือที่ใช้ได้แก่

2.1 ลีว เป็น เหล็กยาวทำจากเหล็กกล้า มีด้ามถือที่ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ตะโก ปลายมีคม มีรูปร่างขนาดที่แตกต่างกันไป เช่น ลีวโต้หรือลีวคมแบน ลีวรูปตัววีหรือลีวสาย ลีวรูปตัวยู หรือลีวเล็บมือหรือลีวข้อง เป็นต้น ดังภาพที่ 2.23



ภาพที่ 2.23 ลีว

ที่มา : อัญชลี โสมดี, 2553

2.2 เหล็กบีมสาย หรือ เหล็กคอก ใช้สำหรับตอกลงบนผิวไม้ หรือส่วนที่เป็นพื้นภาพ เพื่อให้ได้ลวดลายตามที่ต้องการ

2.3 มีด ใช้สำหรับถาก หรือเหลาไม้เพื่อตกแต่งให้ได้รูปทรงตามต้องการก่อนที่จะแกะสลัก

2.4 หินลับ ใช้สำหรับลับคมมีดหรือลีว เพื่อให้เกิดความคม

2.5 ก้อนไม้ ทำจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้แดง ไม้ชิงชัน เนื่องจากมีความคงทน สามารถควบคุมน้ำหนักในขณะที่ตอกและช่วยยึดอายุการทำงานของลีว

2.6 ดินสอหรือสีเมจิก ใช้เขียนลวดลายลงบนไม้ก่อนลงมือแกะสลัก

2.7 กระดาษทราย ใช้ขัดงานแกะสลักให้มีผิวเรียบก่อนที่จะนำไปน้ำมันหรือทาสี

2.8 แปรง ใช้ปิดเศษไม้จากการแกะสลัก ทำจากก้านมะพร้าวมัดรวมกัน

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิภรณ์ ใจคำ (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ของกลุ่มอาชีพแกะสลักช้างไม้ บ้านจางนั๊ก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การถ่ายทอดความรู้ของกลุ่มแกะสลักช้างไม้ บ้านจางนั๊ก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น มีผู้ถ่ายทอดจะถ่ายทอดให้ผู้ที่มีความสนใจ ชอบงานศิลปะ และต้องการมีอาชีพด้านนี้ โดยให้เรียนรู้จากการสังเกตการ

ทำงานในแต่ละขั้นตอนของการแกะสลักว่ามีหลักและวิธีการอย่างไร และให้เรียนรู้ จากการศึกษาปฏิบัติ เนื้อหาในการถ่ายทอดจะเกี่ยวกับวิธีการแกะสลักไม้ การร่างแบบ การใช้และการดูแลอุปกรณ์การแกะสลักไม้ต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาแกะ การเลือกไม้ วิธีการแกะสลัก การแกะลวดลายต่าง ๆ โดยมีระยะเวลาในการถ่ายทอดความรู้ขั้นพื้นฐานประมาณ 3 เดือน ใช้สถานที่ของกลุ่มบ้านจ่ามนักเป็นที่ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ โดยผู้ถ่ายทอดความรู้คอยให้คำชี้แนะอย่างใกล้ชิด และแนะนำถึงสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขตามลำดับของกระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้

พงษ์พิสิฐ ชันจันทร์แสง (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนางานศิลปะภาพพิมพ์แกะไม้วิถีชีวิตล้านนาโดยใช้แม่พิมพ์แกะไม้ พบว่า การพิมพ์เทคนิคการแกะไม้ (woodcut) เป็นเทคนิคที่มีมาตั้งแต่โบราณ ศิลปินให้ความสนใจและทดลองค้นคว้าเทคนิคการแกะไม้ให้มีรูปแบบใหม่ ๆ ตลอดเวลา การพิมพ์ในสมัยโบราณมีจุดอ่อนอยู่มากจะเห็นได้จากวิธีการพิมพ์ ซึ่งเป็นวิธีการพิมพ์แบบหยาบ ๆ ไม่มีการเน้นรายละเอียดมากมาย แต่ก็มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจำเป็นต้องค้นหาข้อเท็จจริงให้รู้ถึงปัญหาแล้วทำการแก้ไข แนวทางการปฏิบัติการเรียนรู้ข้อมูลขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างผลงานศิลปะภาพพิมพ์ การสร้างผลงานต้องมีการค้นหาแนวทางของตนเอง ทดลองหารูปแบบในการสร้างสรรค์ศิลปะรวมไปถึงวิธีการทดลองเทคนิควิธีการพิมพ์เพื่อนำมาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เกิดวิธีการใหม่ ๆ จากนั้นสร้างผลงานของตนเอง เพื่อผลงานที่ออกมามีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถเป็นแบบอย่างในการเผยแพร่ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานต่อไป

ส่วนการพัฒนางานศิลปะภาพพิมพ์วิถีชีวิตล้านนา โดยใช้แม่พิมพ์แกะไม้ เพื่อพัฒนารูปแบบการนำเสนอของผลงานควบคู่ไปกับการเรียนรู้ การรับข้อมูลข่าวสารและศึกษาผลงานศิลปะทุกประเภท นำความรู้เหล่านั้นมาสร้างเป็นผลงานหรือนำมาดัดแปลงให้เกิดการสร้างสรรคทดลองคิดค้น หาวิธีการ นำเสนอแนวความคิด เทคนิค วิธีการพิมพ์ สร้างเป็นผลงาน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาผลงานและสามารถสร้างเป็นผลงานศิลปะภาพพิมพ์ที่มีวิธีการนำเสนอผลงานที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้พัฒนางานศิลปะภาพพิมพ์วิถีชีวิตล้านนาโดยใช้แม่พิมพ์แกะไม้ เป็นผลงานที่สร้างสรรค์เกี่ยวกับวิถีชีวิตล้านนา ขนาด 60 × 80 เซนติเมตร และมีส่วนร่วมในการแสดงผลงานในนิทรรศการ “ตามฮีต โดยฮอย สล่าเมือง” ครั้งที่ 4 เพื่อการเผยแพร่สืบสานความเป็นภูมิปัญญาของสล่าเมืองในด้านเทคนิคแม่พิมพ์แกะไม้ ให้ประชาชนได้ศึกษาต่อไป

ยศ สันตสมบัติ (2542) ศึกษาเรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นความพยายามในการทำความเข้าใจและอธิบายสัมพันธ์ภาพระหว่างความหลากหลายทางชีวภาพกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จากกรณีศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบน โดยเน้น

ความสำคัญขององค์ความรู้เกี่ยวกับพืชอาหารและยา ระบบการผลิต การจัดการทรัพยากร ระบบการแพทย์พื้นบ้าน ความเชื่อและพิธีกรรมและระบบคิดของชาวบ้านในบริบทของปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับธรรมชาติแวดล้อม งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ความสมบูรณ์ของความหลากหลายทางชีวภาพ และการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น การศึกษาวิจัยพื้นฟูธรรมชาติแวดล้อมและนำเสนอ นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ จึงไม่อาจมองข้ามความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ในเรื่องสายพันธุ์พืชอาหารและยา ระบบนิเวศเกษตรพื้นบ้านกับการจัดการทรัพยากร ความเป็นธรรมทางสังคมและความเป็นธรรมของระบบนิเวศ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อภิรักษ์ พันธเสนและคณะ (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม งานวิจัยนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากความเข้าใจของคณะผู้วิจัยว่า ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเสนอแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ พร้อมทั้งรูปธรรมในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในการพึ่งตนเอง มาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 โดยที่ได้ทรงมีแนวคิดในเรื่องนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เกษตรทฤษฎีใหม่ดังกล่าว ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ สามขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง เกษตรกรจะต้องสามารถพึ่งตนเองจากการเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลัก ได้ ขั้นตอนที่สอง เมื่อมีผลผลิตมากเกินความจำเป็นเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ควรมีกิจกรรมกลุ่มในลักษณะเป็นสหกรณ์เพื่อการแปรรูปหรือการจำหน่าย ส่วนขั้นที่สาม สามารถร่วมมือกับกลุ่มทุนและพลังงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พระองค์ได้มีพระราชดำรัสในเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งหมายถึง “พอกินพอใช้” ที่เคยมีพระราชดำรัสมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 โดยอธิบายในปีต่อมาอย่างชัดเจนว่า “ความพอเพียง” นั้นหมายถึง ความพอประมาณ และความมีเหตุผล โดยได้เสนอเศรษฐกิจพอเพียงนี้ในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แต่คนไทยทั่วไปก็ยังนึกภาพไม่ออกว่า เศรษฐกิจพอเพียงจะมีรูปธรรมที่นำมาใช้ปฏิบัติจริงได้อย่างไร เนื่องจากคุ้นกับเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งมีรูปธรรมการผลิตการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อยเป็นหลัก มีแนวโน้มจะอธิบายเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความหมายเช่นเดียวกับทฤษฎีใหม่ และเมื่อเป็นเช่นนั้นก็ยากที่จะปรับมาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในลักษณะที่สามารถปฏิบัติได้จริง เนื่องจากประเทศไทยมิได้มีเฉพาะภาคเกษตร แต่ได้มีอุตสาหกรรมและบริการที่ก้าวหน้าไปไกลแล้ว

ทรงเดช สุทธิธา (2545) ได้ศึกษาเรื่องความคงอยู่ในอาชีพแกะสลักไม้ของชุมชนบ้านกัวแลน้อยและกัวแลหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพบริบททั่วไปของชุมชนบ้านกัวแลน้อยและกัวแลหลวงเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ มีถนนเชื่อมติดต่อกับชาย

หรือทำธุรกิจต่างอำเภอหรือต่างจังหวัดได้สะดวก ชุมชนทั้งสองเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีประชากรอยู่มาก มีวัดเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ และเป็นที่พักหมายในกิจกรรมต่าง ๆ มีประเพณีที่สำคัญ เช่น สลากภัตร พิธีรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์ ฯลฯ การให้ความเคารพแก่ผู้สูงอายุ โดยการแสดงออกทางการพูด มารยาท การเคารพด้านความคิด ความมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในส่วนของงานบุญและงานส่วนตัว ส่วนด้านเศรษฐกิจนั้น ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้จากการปลูกพืชไร่ เช่น ถั่วเหลือง โดยมีอาชีพแกะสลักเป็นรายได้หลัก

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความคงอยู่ในการประกอบอาชีพแกะสลักไม้ของชุมชนมีประเด็น ดังนี้

1) มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแกะสลักไม้ที่สืบทอดเป็นมรดกตกทอดตั้งแต่บรรพบุรุษมาสู่ลูกหลานและได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องซึ่งเห็นได้จากชิ้นงานที่ปรากฏจากรูปแบบดั้งเดิมที่นิยมแกะสลักรูปช้างที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ในปัจจุบันได้มีการเพิ่มรูปแบบให้มีความหลากหลาย ผลงานมีความประณีตและละเอียดอ่อน โดยได้รับการถ่ายทอดและชี้แนะจากช่างรุ่นเก่า เกิดความเชื่อมโยงการถ่ายทอดทางภูมิปัญญาแบบดินผสมผสานกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้รับการพัฒนาให้เกิดชิ้นงานที่น่าสนใจ อาชีพนี้อาจขยายผลไปสู่การเปิดหลักสูตรท้องถิ่นการแกะสลักในโรงเรียน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้สืบทอดสู่ลูกหลานเป็นมรดกตกทอดต่อไป

2) ปัจจัยภายในที่ผลักดันให้เกิดความรักในอาชีพและประกอบอาชีพอาชีพนี้ต่อไป เกิดจากความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนทำ เนื่องจากอาชีพแกะสลักไม้เป็นอาชีพอิสระสามารถทำได้ที่บ้านและต้องใช้ฝีมือ มีความละเอียดอ่อนประณีต และที่สำคัญคือความอดทนในการผลิตชิ้นงาน ประกอบกับความภาคภูมิใจในท้องถิ่นที่ตนอยู่ มีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากการแกะสลักไม้มามากกว่า 40 ปี

3) ปัจจัยภายนอกเกิดจากผู้บริโภคมีความต้องการงานด้านศิลปหัตถกรรมอยู่มาก โดยเฉพาะนิยมนำเป็นของฝาก ของที่ระลึก และของประดับตกแต่งบ้านซึ่งมีคุณค่าทั้งด้านจิตใจทั้งผู้ผลิตและผู้เป็นเจ้าของผลงาน

4) วัตถุดิบที่ใช้ในการแกะสลักได้แก่ไม้ซึ่งยังมีอยู่ในแหล่งผลิต และยังสามารถหาวัตถุดิบจากหมู่บ้านอื่น ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบการอาชีพได้ปลูกไม้ทดแทนที่ใช้ไปในพื้นที่ของตน ทำให้วัตถุดิบยังคงหาได้และการประกอบอาชีพนี้ดำเนินต่อไป

5) การส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพ โดยภาครัฐและเอกชนได้ให้ความรู้อบรมแนะนำในอาชีพ รวมทั้งการผลิตและการจำหน่าย

6) กระบวนการผลิตและจำหน่าย สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ โดยการพัฒนารูปแบบ การจัดวางบรรจุภัณฑ์ ตามความต้องการของตลาด รวมทั้งการใช้วัตถุดิบอย่างมีคุณค่าและประหยัด

อรรถัย จิตไชยสง (2544) ได้ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องของการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเชิงธุรกิจ:กรณีศึกษาบ้านสุขสมบูรณ์ ตำบลองเสาะ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับระหว่างชุมชน

ระดับบุคคล มีผู้ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านคือครอบครัว เครือญาติ ผู้สูงอายุ และผู้เป็นภูมิปัญญา โดยวิธีการทดลองปฏิบัติ สอน แนะนำ และอาศัยการกล่อมเกลாதงสังคมแบบค่อยเป็นค่อยไป สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอด คือ อุปกรณ์จริงในการทำงาน รวมทั้งอาศัยสื่อบุคคลในการพบปะแลกเปลี่ยน ส่วนเนื้อหาเป็นเรื่องของกระบวนการผลิต และเทคนิควิธีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ

ระดับชุมชน มีการถ่ายทอดโดยอาศัยกลุ่มทางสังคม ได้แก่ กลุ่มเพื่อน กลุ่มผู้นำ กลุ่มอาชีพ ใช้วิธีการอบรม การประชุม และเวทีชาวบ้าน สำหรับสื่อที่ใช้อาศัยสื่อบุคคล ด้านเนื้อหาไม่มีหลักสูตรแน่นอน แต่มีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้ และพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ช่วยเหลือกันภายในชุมชน

การถ่ายทอดระหว่างชุมชน มีการใช้วิธีการเรียนรู้จากการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน ทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยใช้สื่อบุคคลในการพบปะพูดคุย สำหรับเป้าหมายนั้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน มีเนื้อหาในเรื่องความตระหนักถึงการขาดแคลนวัตถุดิบในกระบวนการผลิต และวิธีการเลือกสรรวัตถุดิบในการผลิต

ส่วนปัจจัยที่สัมพันธ์กับการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ในกรณีพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเชิงธุรกิจชุมชน พบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำอาชีพ ความต้องการมีรายได้ มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของธรรมชาติและปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความต้องการของตลาด การคมนาคมและเทคโนโลยีการสื่อสาร การส่งเสริมอาชีพของภาครัฐและเอกชน

สมศักดิ์ มากบุญ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้าน:กระบวนการเรียนรู้และแนวคิดในการจัดการศึกษาของผู้ทรงภูมิปัญญา ผลการวิจัยพบว่า

1) ลักษณะของผู้ทรงภูมิปัญญาและภูมิปัญญาที่ได้รับการส่งเสริมมีดังนี้

1.1 เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน คือการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และหัตถกรรม ศิลปกรรม ซึ่งเกิดจากการสั่งสมมาจากครอบครัวหรือบรรพบุรุษ กล่าวคือผู้ทรงภูมิปัญญาเกือบทุกคนมีพื้นเพและได้รับการอบรมสั่งสอนหรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญานั้นมาตลอดจึงทำให้เกิดการสั่งสมมากขึ้นจนเป็นภูมิปัญญาของบุคคลนั้น

1.2 เป็นภูมิปัญญาได้รับการพัฒนาและมีความเหมาะสมกับยุคสมัย และเป็นประโยชน์กว้างขวางมากขึ้น

1.3 ภูมิปัญญาบางอย่างมีลักษณะจำเพาะตัวนั้นคือ อาจจะเรียนรู้ได้ยาก เช่น การสร้างเครื่องดนตรี เพราะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น พรสวรรค์ ถิ่นที่อยู่ การมีผู้ให้ความรู้และโอกาสในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ภูมิปัญญาบางอย่างยังมีความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ทั้งหลาย เช่น การทำพิธีไหว้ครูทางดนตรีไทย พิธีบูชาเคารพครู (ฤาษี) ของหุ่นกระบอก การจับมือเพื่อต่อเพลงไทยเดิม เป็นต้น

2) กระบวนการเรียนรู้ของผู้ทรงภูมิปัญญา มีดังนี้

2.1 ผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาจาก 4 ลักษณะนี้ คือ การสอนด้วยวาจา และสาธิต วิธีการ การลงมือปฏิบัติจริง ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกระบวนการกลุ่มครูพักลักจำ ซึ่งใน 3 ลักษณะแรกจะปรากฏข้อมูลชัดเจนในประวัติชีวิตส่วนตัวและผลงานของผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนการเรียนรู้รอบครูพักลักจำนั้นเป็นลักษณะธรรมชาติที่มีอยู่ในตัวบุคคลและไม่สามารถยืนยันให้ชัดเจนได้ ส่วนวิธีการเรียนรู้จากศาสนาและพิธีกรรมนั้น ในการวิจัยเรื่องนี้จะพบว่ามิใช่ในผู้ทรงภูมิปัญญาสาขาศิลปกรรมทุกคน เนื่องจากการเรียนรู้ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อด้านจิตใจ และถือว่ามีผลจำเป็นต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญา

2.2 กระบวนการถ่ายทอดหรือส่งต่อความรู้ของผู้ทรงภูมิปัญญา จากงานวิจัยพบว่าผู้ทรงภูมิปัญญาเกือบทุกคนได้ส่งต่อภูมิปัญญาของตนเองสู่คนรุ่นหลังด้วยวิธีการเรียนรู้ที่ตนเองได้รับมา เนื่องจากมีความเชื่อว่าเป็นวิธีการที่เคยให้ผลดีต่อตนเองและก็น่าจะเป็นผลดีต่อผู้อื่นด้วย ซึ่งมีข้อมูลเชิงประจักษ์ของผู้ทรงภูมิปัญญาหลายท่านที่บุตรหลานสามารถสืบสานอาชีพของตนเองได้และบางท่านได้รับเชิญให้ไปสอนหรือเป็นวิทยากร เพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญา

2.3 แนวคิดในการจัดการศึกษาโดยนำภูมิปัญญาชาวบ้านเข้าสู่ระบบการศึกษาไทย จากการวิจัยพบว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ได้จากการศึกษาสามารถนำเข้าสู่ระบบการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ทั้งแง่การจัดหมวด ประสพการณ์ หรือสาระของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยความร่วมมือจากบุคคลหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ในสังคม